

Ks. WOJCIECH SURMIAK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

**Sprawozdanie z międzynarodowego seminarium
The Youth and the Church i spotkania Curatorium European
Society for Catholic Theology**

(Pecz, 13–16 lutego 2020)

Pecz (węg. Pécs) jest piątym co do wielkości miastem Węgier, usytuowanym na przedgórzu Góry Mecsek w zachodnio-południowej części kraju, w pobliżu granicy z Chorwacją. Miasto o pierwotnej nazwie *Sopianae* zostało założone przez Rzymian na początku II wieku w rejonie zamieszkałym przez plemiona celtyckie i pannonejskie. Nazwa miasta wywodziła się najprawdopodobniej od celtyckiego słowa *sop*, co oznaczałoby *bagna*. W IV w. miasto stało się stolicą rzymskiej prowincji Valeria i znaczącym centrum kultury wczesnochrześcijańskiej. Nekropolie z tego okresu – Cella Septichora i Cella Trichora – zostały wpisane w grudniu 2000 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Biskupstwo w Peczcu zostało założone w 1009 roku przez Stefana I, a dzisiaj nad miastem króluje słynna katedra z czterema wieżami.

W średniowieczu miasto zostało wspomniane po raz pierwszy w roku 871 pod nazwą *Quinque Basilicae* („pięć bazylik”). Nazwa nawiązuje do faktu, że kiedy budowano kościoły w mieście, budownicy korzystali z materiału z pięciu wczesnochrześcijańskich kaplic. W późniejszych łacińskich dokumentach miasto jest wspomniane jako *Quinque Ecclesiae* („pięć kościołów”). Takie właśnie określenie pozostało nazwą miasta w języku niemieckim *Fünfkirchen* czy słowackim *Päťkostolie*. Nazwa *Pécs* pojawia się w dokumentach z roku 1235. *Pechyut* (we współczesnej pisowni: *pécsi út* to „droga do/z Pécsu”). W języku tureckim słowo *beş* oznacza pięć. Nazwa ta jest pierwszy raz wspomniana po mongolskiej inwazji na Europę w XIII w.

Pecz był w historii miastem wieloetnicznym, w którym spotykały się liczne kultury. W 1459 biskupem Peczcu został Janus Pannonius, najwybitniejszy spośród średnio-wiecznych poetów węgierskich. Jego twórczość i postawa wybitnie wzmocniły kulturalne znaczenie miasta. Miasto stanowi po dziś dzień niepowtarzalny tygiel różnych wartości i kultur. W 1998 r. otrzymało od UNESCO nagrodę *Cities for Peace* za podtrzymywanie swych kulturalnych mniejszości, a także za tolerancyjną i pomocną rękę dla uchodźców z krajów byłej Jugosławii w czasie wojny domowej. W roku 2010 miasto wraz z Essen i Istambułem było Europejską Stolicą Kultury. Hasłem miasta były słowa *The Borderless City*. Pecz nosi w sobie także bogate dziedzictwo 150-letniej okupacji otomańskiej. Sztandarowym jego przykładem jest znajdujący się na centralnym placu miasta (Szechenyi square) meczet *Gázi Kászim pasa dzsámija* (dzisiaj Kościół Matki Bożej Gromniczej). Dawniej meczet – dzisiaj kościół stanowi niesamowity przykład bogatej historii miasta, który konsekrowany jako kościół katolicki zachowuje pamiątki po Turkach Otomańskich. Na kopule wciąż widać półksiężyc, symbol islamu, i krzyż, symbol chrześcijaństwa. Zresztą

najsłynniejszy otomański kronikarz, İbrahim Peçevi, którego prace stanowią podstawowe źródło odniesienia dla opracowania historii Imperium Otomańskiego w latach 1520–1640, urodził się właśnie w Peczu, mieście, które jest najbogatszym węgierskim miastem, jeśli chodzi o zabytki z czasów tureckiej okupacji (łącznie Memi Paszy, mauzoleum cudotwórcy Idrisa Baby i meczet Yakovali Hasana Paszy – datowany na połowę XVI w., wciąż spełniający swą funkcję domu modlitwy).

Niezmiernie ważnym momentem w życiu miasta było założenie na wzór Uniwersytetu Wiedeńskiego pierwszego na terenie Węgier i jednego z pierwszych w Europie uniwersytetu. Szkoła została ustanowiona przez króla Ludwika I Wielkiego w 1367 r. University of Pécs został w przeszłości podzielony na dwie uczelnie: mniejszą – POTE (Pécs University *Medical School*) – w której można było studiować medycynę i stomatologię, oraz większą – JPTE (Janus Pannonius Tudományegyetem), obejmującą pozostałe kierunki studiów. Medical School of Pécs ma do dnia dzisiejszego bardzo rozbudowany program studiów medycznych na kierunkach lekarskich i stomatologicznych, z tej też racji przybywa do miasta wielu studentów z Ameryki, Azji, Afryki i oczywiście z Europy (szczególnie z krajów skandynawskich). Od pewnego czasu *Collegium Medicum* oferuje także program studiów w języku niemieckim. Od 1 stycznia 2000 dwa uniwersytety stały się na nowo jednym wielkim Pécsi Tudományegyetem (University of Pécs, skrót: PTE). Aktualnie uniwersytet liczy ok. 35 000 studentów i jest największą uczelnią na Węgrzech.

Pół wieku po zakończeniu okupacji tureckiej powstało w Peczu seminarium duchowne, zwane Instytutem Kapłańskim. Budynek seminarium został poświęcony 4 września 1746 r. Bp Berényi postanowił także przekazać około trzech tysięcy woluminów, będących własnością kapituły katedralnej, do nowo powstałej biblioteki seminaryjnej, która zgodnie z wolą ofiarodawcy stała się nie tylko biblioteką studentów teologii, ale pierwszą węgierską biblioteką publiczną. Oficjalne otwarcie biblioteki nastąpiło w 1774 r. Największą jednak radością fundatorów Instytutu Kapłańskiego był znaczny wzrost liczby studentów, co skutkowało także utworzeniem nowych katedr i rozpoczęciem kursu filozofii, a jednocześnie spowodowało wydłużenie czasu nauki z dwóch do czterech lat.

Po śmierci bpa Klimó Györgi (+1777) polityka kościelna cesarzowej Marii Teresy i jej syna Józefa II dążyła do ujednoczenia edukacji kapłańskiej, co sprawiło, że od 1779 r. mogły prowadzić działalność edukacyjną tylko tzw. seminaria generalne (Buda i Bratysława). Studenci z Peczu studiowali w Bratysławie od 1785 do 1790 roku. W 1790 r. opublikowano dekret cesarski rozwiązujący seminaria generalne, co sprawiło powrót teologii do Peczu.

W 1835 r. bp Ignác Szepesy założył w Peczu liceum z wydziałem prawa i filozofii oraz zbudował jeden z najpiękniejszych klasycystycznych budynków w mieście. Od 1860 r. liceum staje się częścią nowo powołanego niższego seminarium duchownego, zwanego *Marianum*.

Wydarzenia pierwszej i drugiej wojny światowej przyniosły także zmiany w życiu seminarium. Budynek stał się najpierw schronieniem dla okolicznych mieszkańców, a następnie szpitalem wojskowym. W marcu 1945 r. rosyjskie dowództwo wojskowe zezwoliło na kontynuowanie edukacji. W 1950 r. studenci niższego seminarium zamieszkali w domu biskupim i tam też studiowali. W sierpniu 1951 r. budynek seminarium musiał zostać przekazany szkole publicznej. Po upadku komunizmu, w 1991 r. bp Mihály Mayer reaktywuje Kolegium Teologiczne w Peczu i oprócz kształcenia przyszłych księży rozszerza jego działalność edukacyjną na kształcenie przyszłych nauczycieli religii oraz świeckich teologów. Pierwszym rektorem uczelni mianowany został Endre Bána. W pierwszym roku akademickim powrócili do Peczu seminarzyści studiujący dotychczas w Győr. Po śmierci

Endre Bána (+1995) rektorem uczelni do 2000 r. był István Horváth. W tym czasie zakończono remont zwróconego uprzednio przez państwo okazałego budynku pierwotnego seminarium duchownego, do którego przeniosło się Kolegium Teologiczne. Seminarium duchowne mieściło się w budynku dawnego klasztoru karmelitów. W roku 2001 rektorem kolegium został Zsolt Czeglányi. W 2003 r. oprócz studiów stacjonarnych i niestacjonarnych kolegium rozpoczęło także korespondencyjny kurs nauczania teologii. W 2007 r. w kolegium studiowało 112 studentów stacjonarnych i 77 studentów korespondencyjnych. Niestety w 2007 r. podjęto decyzję o zamknięciu seminarium duchownego, a klerycy rozpoczęli studia w tzw. seminariach krajowych. Przeniesienie seminarium duchownego nie spowodowało jednak zamknięcia kolegium.

W 2014 r. bp György Udvardy postanowił wyremontować i zmodernizować budynek kolegium, który był używany w latach 90. Uczelnia przeniosła się do nowoczesnego i przytulnego budynku w listopadzie 2014 r., który do dnia dzisiejszego stanowi siedzibę Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola (Episcopal Theological College of Pécs). Rektorem uczelni jest aktualnie prof. Gusztáv Kovács, członek sekcji węgierskiej Europejskiego Stowarzyszenia Teologii Katolickiej.

To właśnie Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola była organizatorem tegorocznego posiedzenia *Curatorium European Society for Catholic Theology*. Spotkanie odbyło się w dniach 13–15.02.2020 r. W spotkaniu oprócz zarządu stowarzyszenia wzięli także udział przewodniczący sekcji krajowych i regionalnych. Z radością mogłem reprezentować sekcję polską. Zgodnie z tradycją doroczne posiedzenia składają się z dwóch części. Pierwszą z nich jest spotkanie naukowe, a druga to spotkanie robocze.

Pierwsza część spotkania, w której uczestniczyli także studenci kolegium, to spotkanie naukowe poświęcone młodym w Kościele – *The Youth and the Church*. W ramach spotkania głos zabrali: Gusztáv Kovács (rektor miejscowej uczelni), który w przedłożeniu *The Church and the Option for the Youth* wskazał na bieżącą konieczność ukierunkowania działań duszpasterskich na ludzi młodych i ich potrzeby duchowe i religijne. Następnie Sára Geichelhardt (Universität Wien) w referacie *The youth at the intersection of religion and society* omówiła dostrzegalny rozdział pomiędzy myśleniem ludzi młodych a myśleniem religijnym i społecznym. W dalszej kolejności Jozef Zuffa (University Trnava) ukazał na przykładzie Europy Centralnej relację młodych do religii (*Example from Central Europe: Youth and Religion in Slovakia*). W tym samym kluczu sytuację w różnych rejonach Europy ukazali: Gregoire Catta SJ (Centre Sevres – Facultés Jesuités) – *Youth, Catholic Church, and Social Justice. An Outlook from France*, Ragadics Tamás (Episcopal Theological College of Pécs, University of Pécs) – *Religious Organizations for Rural Youth in Hungary*, Anna Maria Riedl (Universität Luzern) – *Youth and Religion: Germany*, István Csonta (Episcopal Theological College of Pécs) – *Youth and Religion in Transylvania*. Dwa ostatnie przedłożenia miały charakter apelu pedagogicznego i ekologicznego: István Botár (Episcopal Theological College of Pécs) – *Pädagogik des verlorenen Schafes* oraz Dóra Úrge (Semmelweis University) – *Our Created World in Danger*. Szczególnie komentowane było ostatnie z wystąpień, gdyż przypominało słynne apele Greta Thunberg na forum ONZ.

Warto wskazać, że rzadko w wypowiedziach prelegentów odwoływano się do wskazanej w temacie relacji młodzi–Kościół, a skupiano się na relacji młodzi–religia, oraz nadto odwoływano się także do nauczania papieskiego, a zwłaszcza do adhortacji posynodalnej *Christus vivit*, w której można odnaleźć m.in. następującą diagnozę: „na Synodzie przyznano, że «znaczna liczba ludzi młodych z różnych przyczyn niczego nie oczekuje od Kościoła, ponieważ nie uważa go za znaczący dla ich życia. Co więcej, niektórzy wyraźnie proszą o pozostawienie ich w spokoju, ponieważ odczuwają jego obecność

jako uciążliwą, a nawet irytującą. Takie żądanie często nie rodzi się z bezkrytycznej i impulsywnej pogardy, ale ma też swoje korzenie w poważnych i godnych uszanowania przyczynach: skandalach seksualnych i ekonomicznych; nieprzygotowaniu kapłanów, którzy nie potrafią odpowiednio uchwycić wrażliwości młodych ludzi; braku staranności w przygotowaniu homilii i głoszeniu słowa Bożego; bierności przypisywanej ludziom młodym we wspólnocie chrześcijańskiej; trudnościom Kościoła w uzasadnianiu swojego stanowiska doktrynalnego i etycznego wobec współczesnego społeczeństwa» (ChV 40).

Są oczywiście ludzie młodzi, którzy cieszą się, widząc Kościół, który daje się im poznać jako pewny, zdecydowany i krytyczny, ale są i inni, którzy domagają się Kościoła, „który by więcej słuchał, który by nie osądzał nieustannie świata ani nie myślał, że wszystko, co mu się przydarza, dzieje się z powodu niegodziwości społeczeństwa. Nie chcą widzieć Kościoła milczącego i nieśmiałego ani też zawsze walczącego o dwa lub trzy tematy, będące jego obsesją. Aby być wiarygodnym dla młodych, Kościół musi niekiedy odzyskać pokorę i po prostu słuchać, rozpoznać w tym, co mówią inni, światło, które może mu pomóc w lepszym odkryciu Ewangelii. Kościół w defensywie, tracący pokorę, który przestaje słuchać, nie pozwala na podawanie w wątpliwość, traci młodość i zamienia się w muzeum” (ChV 41).

Kościół muzeum to „na przykład Kościół nadmiernie lękliwy i przywiązany do swych struktur”, to Kościół „nieustannie krytyczny wobec wszystkich dyskursów dotyczących obrony praw kobiet i stale wskazujący na zagrożenia związane z ich przyznaniem oraz widzący w nich błędne roszczenia”. Przeciwnie, młodzi czekają na żywy Kościół, który „może reagować, zwracając uwagę na uzasadnione żądania kobiet, upominających się o większą sprawiedliwość i równość. Może przypomnieć historię i uznać istnienie długich dziejów autorytaryzmu ze strony mężczyzn, podporządkowania, różnych form zniewolenia, wykorzystywania i męskiej przemocy. Patrząc w ten sposób, Kościół będzie zdolny do utożsamienia się z owymi żądaniami praw i z przekonaniem wniesie swój wkład na rzecz większej komplementarności między mężczyznami a kobietami, aczkolwiek nie zgadzając się ze wszystkim, co proponują niektóre grupy feministyczne” (ChV 42).

Druga część spotkania *Curatorium* Europejskiego Stowarzyszenia Teologii Katolickiej w Peczu była poświęcona bieżącym sprawom stowarzyszenia. Wśród zagadnień najważniejszymi były: konkurs na najlepszą książkę, strona internetowa, ET-Studies, sprawozdanie finansowe, stowarzyszenie InSECT, wizyta w Kurii Rzymskiej i szkoła letnia. Oprócz wspomnianych już i omawianych tradycyjnie tematów pojawiły się także zagadnienia związane z sekcjami narodowymi oraz planowanym na 25–28 sierpnia 2021 r. na University of Osnabrück International Congress of the European Society for Catholic Theology pod hasłem *Creation – Transformation – Theology*. Głównym organizatorem konferencji jest wiceprzewodnicząca Stowarzyszenia, prof. dr Magrit Eckholt, która przedstawiła szczegóły planowanego wydarzenia.

W ramach spotkania ustalono także miejsce i termin kolejnego spotkania *Curatorium*. Postanowiono skorzystać z zaproszenia prof. Jeana Ehreta z Luxembourg School of Religion and Society i w dniach od 18 do 21 lutego 2021 r. tam właśnie zorganizować spotkanie zarządu i przewodniczących krajowych sekcji ESCT.